

Tütarlapsest kasvab *bitch*

ehk

„Mis sinuga juhtus, Merike?”

ehk

„*Justine. Les Infortunes de la vertu*”

“Praegu trükitakse ühte minu romaani, aga see on liiga amoraalne, et saata seda nii arukale ja kombekale inimesele nagu Teie. Mul oli raha vaja, mu kirjastaja palus mult midagi eriti pikantset, ja ma kirjutasin talle raamatu, mis suudaks kuradigi katku nakatada. Selle nimi on “Justine ehk Vooruse õnnetused”. Põletage see raamat ja ärge seda lugege, kui see peaks juhuslikult teie kätte sattuma.”

Teadagi Kes

Platon

Merike Estna väidab end lähtuvat Platoni ideedest. Platon omakorda väidab end lähtuvat Sokratese ideedest. Sokraatiline dialektika, ehk sokraatiline iroonia, nii nagu seda oma „Dialoogides“ kirjeldab Platon, on kokku võetav taktikasse „teeselda naiivsust ning esitada naiivseid küsimusi“, mille tulemusel siis vestluspartner esmalt märkab oma seniste tõekspidamiste puudulikkust ja suudab seejärel oma tõekspidamisi korrigeerida. See ühtib üldjoontes Platoni ideedeõpetusega, mille põhisisuks on, et näiva, ebatäiusliku maailma taga on täiuslik ideedemaailm. Ning sokraatilist irooniat võib võtta kui tehnikat, mis selleks, et jõuda täiuslikuma tõeni, esmalt loob ebatäiusliku näivuse (näiva täiuslikku kujutamist pidas Platon teadupärast ohtlikuks, tõe juurest eemale juhatavaks, mis oli ka põhjus, miks ta suhtus tegelikult kunsti skeptiliselt). Seepärast on tõeni jõudmise seisukohalt väga oluline, et näiva ebatäiulikkus – st väitleja naiivsus - oleks usutav. Kui vastaspool teeskluse varakult läbi näeb, on mäng tõenäoliselt rikutud ning uut teadmist ei sünni.

Merike

Kui Merike Estna nullindatel ühe järjekordse, jumal-teab-mitmenda neopopi laine harjal kunstiskeenele astus, sai temast üks kohalikul skeenel valutumalt karjääri teinud kunstnikke. Tema äratuntavad, realistlikus laadis maalid kujutasid maailma, mis koosnes vaid aasadest ja

suurest sinisest taevast, seda ideaalmaailma asustasid ilusad noored inimesed, nunnud karvased loomad, kirjud liblikad ja seksikad hävituslennukid. Kindlasti oli see irooniline – nagu pop ikka - kuid see iroonia oli niivõrd lapsemeelne, et kokkuvõttes jäi Merike Estna looming süütuks ja süüdimatuks, see oli kunst nagu kiisupoeg, seda lihtsalt polnud võimalik imetlemata, kõrva tagant sügamata või koju viimata jätta. Seda süütust nillisid nii kriitikud, publik kui kohalik ahtake kunstiturg. Väike printsess. Tagantjäreli on isegi raske öelda, kas hakkas Merikesel lihtsalt igav või puutus ta kurjusega kokku Londoni Goldsmithi kolledzhis. Kui võtta aluseks kunstniku portfoolio, ja mööda seda liikuda, võib öelda, et kurjus murdis Merikese maailma sisse ajavahemikus 2006-2007. Seal leiame töö „Dear Merike“, mis kujutab ingliskeelset kirjavahetust kuraatoriga, kes palub kunstnikul oma töö ümber nimetada ning seejärel ka mõnd elementi pildil muuta, sest „somebody have seem something not good in this painting there may be some misunderstanding“. Muuhulgas tähendab see seda, et Merike peab ühe sõjalennuki tsiviilvärvidesse värvima. Võibolla avas see sündmus Merikese silmad kunstimaailma kurjusele ja viletsusele? Edasi: ajavahemik 2008 – 2010. Jätkuvad traumeerivad kirjavahetused kuraatoritega, kes soovivad tal muuta oma tööde pealkirju lühemateks ja seksikamateks ning jagavad kõrvale enesebrändimise banaalseid aabitsatõdesid. Ooo alandust. Merike istub nõutult maha ja vaatab peeglis. Seal näeb ta ketikoera, puuripandud loomaalooma, iharaid poose võtvat tänavaprostituuti... Lähme edasi. Video „The King“ kujutab looduse uhkeid valitsejaid – lõvi, kotkast, jääkaru jne – trööstitus loomaaias oma väikeses rāpases puuris ringitammumas. Videos „The Knife“ aga jälitab Merikest kuri nuga, millele maalitud kiri ART. Lõpeks leiame me pildi, kus kustunud kunstnik on vajunud näoli lauale, tema kõrval ümberkukkunud pokaal ning poolik pudel veini kirjaga ART. *Just Another Silly Painter*. Ja Merikese maalimaailma ise? Seal toimunud rüvetustöö kulg on seda paremini jälgitav, et maalimaailma põhielemendid jäävad samadeks – ikka see ilusatest tüdrukutest ja karvastest kutsudest koosnev infantiilpopi atribuutika. Kuid ometi on kõik muutunud. Mis on saanud ilusatest tüdrukutest? Nad leavad, reied õieli, kintsud ärakaabitud ja hambad irevil, näol hooranaeratus, mis on kutsuv nagu hakklihamasin. Ja nunnud loomad? Selgub, et need armsad karvakerad polnudki nii süütud, et neil olid preilikestega omad plaanid – koos aasal ringikepslemise loomuvastastest tagajärgedest annavad tunnistust arvukad uusolendid – koerapeadega naised ja naisepeadega koerad. Maalimaailma taevast selle Soodoma kohal on tõmbunud pilve, poriseks muutunud maastikku katavad vihmapiisad. Taevast nutab. Ooo taevast. „Is it Art or is it Porn?“ küsib Merike. *Stupid Bitch*.

Paneme nüüd need kaks asja kokku.

Merike Estna varasem popipillerkaar püüdis kindlasti mängida naiivsusele ja võibolla õnnestus Merikesel seeläbi ka välja tuua vestluskaaslaste – publiku, kriitikute jne endi naiivsust. Aga igal juhul oli see üsna leebe ja viisakas mäng, sest Merikese tööd olid liiga coolilt pinnapealsed, et nende naiivsust päriselt uskuma jääda. Kuid uuemad tööd on oma ebatäiuslikkuses juba hoopis usutavamad. Ma ei räägi sellest, et Merike ona hakanud kasutama silmatorkavalt naivistlikku maalilaadi – varasemast me ju teame, et ta oskab maalida küll. Me näeme selle naiivsuse seega hõlpsasti läbi ning tunneme selle taga ära rafineerituse. Tegemist on pigem pettemanöövriga. Sest just töödessa lisandunud kunstimaailmakriitiline pretensioonikus on see, mis mõjub tõesti väga-väga naiivselt. Ja sellest ma enam läbi ei näe. Sest mul pole millelegi tugineda ega millegagi võrrelda - Merike Estna varasem, looming oli, nagu öeldud rõhutatult pinnapealne ja pretensioonitu. Ja nii ma ei oskagi öelda, kas see, uuemate tööde sisuks olev hala kunsti ja porno ümber on naiivsus, või teeseldud naiivsus. Kas tunda selle näkkukarjuvalt lapsiku maailmavalu suhtes üleolekut, või peaks hoopis muutuma ettevaatlikuks? Ma tõesti ei tea. Põnev.

.....

Merike Estna

"Just Another Silly Painter"

Tartu Kunstimaja

Artishoki biennaal